

**З історичної ойконімії Ровенщини
(Вербче, Немовичі, Ниговищі, Дубляни,
Тутовичі, Любинь, Нараїв)**

Вербче (Велике, Мале) - найменування поселень у Сарненському р-ні, які фіксуються вже з II пол. XVI ст.: Werbcze (Wielkie, Małoje). Я.О.Пура пов'язує Вербче з апелятивом вербка *мала верба* [2:23], що неможливо із структурно-фонетичних міркувань. Ця назва належить до топонімного ряду на -че, як-от: Кобче, Любче, Мильче, Жмудче, Стремільче і под., які мотивовані відповідними особовими іменами-демінутивами на -ець (Кобець, Любець, Милець, Жмудець, Стремілець). В основу найменування Вербче покладене ім'я Вербець, оформлене за допомоги індивідуально-посесивного суфікса -j-. Воно фіксується, напр., в оригінальній пам'ятці XVII ст. - Стецько Вербець, козак Білоцерківського полку [Реєстр: 194]. За цією ж моделлю утворений і топонім Гнильче в Радзивилівському р-ні: *Гнилець + -j- (по-іншому див. [2:24]).

Немовичі - селище міського типу у Сарненському р-ні. В документах фіксується з XVI ст.: Niemowicze (1577), от границы Немовецкое (1608), Немовичи (1649). Я.О.Пура пов'язує цей топонім з а) особовою назвою Немов, далі з лат. *немо нікто*; б) з Немо < Немир, Немил [2:34]. На наш погляд, Немовичі є фонетично вторинна форма з *Немолвичи (з абсорбцією -л- у структурі tylt). Пор. щодо сказаного укр. діал. *кóбок, кóвбок колода, чурбан, пень, товстун* [МСБГ:4,64] < *кълъкъкъ, рос. діал. *намóва наговір, брехня*; *намóлвка пересуд, наговір* [СРНГ:20,38,40] < *памълва, *памълвька; білор. діал. *ком, коўма торе з картоплі* [ДСБр: 102] < *кълмъ, кълма та ін. Відновлюване *Немолвичи/*Немолвичі - мн. від антропоніма *Немолвичъ < *Nemълvitjъ < *Nemълva + зменшувальний суф. -itjъ. Стосовно імені *Nemълva вкажемо на укр. Немов - сучасне прізвище на Ровещині [Пура, V: 114] < *Nemълвъ; пор. ще д-рус. Недомолва, 1495 [Веселовский:215] – топонім Недомолвино у колишній Ярославській губ. [Vasmer RGN:VI,118], ст.-укр. Мовець Забужанин, 1542 р. [AS:IV,324], яке продовжує первісне *Mълвьсь, ст.-пол. *Molwic?* (Henricus Molwic, 1389 р. [SSNO:III/3,548]) тощо.

Ниговищі – ойонім у Зарічненському р-ні, історично - Нїговищи (1855), Niegivisce (1911). Назву цю виводять від антропоніма *Неговищ,

реально не засвідченого [2:118]. На наш погляд, сучасне Ніговищі сягає початкового *Нѣговичи. У такому разі воно повинно зіставлятися з укр. Ніговичі (1470 - Nuchowicze, наводиться за [3:153]) - найменування поселення у Львівській обл., рос. Нѣговичи (2) - топоніми з Новгородської землі [НПК:III,172,818], мотивовані патронімом Нѣговичь. Щодо його реальності пор. слов'ян. Нѣгович [Морошкин:140].

Дубляни - населений пункт Млинівського р-ну, відомий уже з 1545 р. (z Dublan). Найменування пов'язують з реально не засвідченою особовою назвою *Дублян [2:115], що видається малоюмовірним. Назва Дубляни на Ровенщині, як і Дубляни (2) у Львівській обл. [1:122], пол. Dębiany, болг. Дабяни, Dubljani - в Боснії та Герцеговині та ін. [див. ще 4а:829-833; 4б:27-31], мотивована апелятивом *дубляни* назва жителів за місцем проживання < дуб-/Дуб- + 'ани: *Dobjane/*Dobjěne (аналогічно до липляни/Липляни, вербляни/Вербляни, вільшани/Вільшани тощо).

Тутовичі - найменування поселення у Сарненському р-ні. Фіксується як Tutowicze (1511), Totowicze (1577, 1583), Tatowicze (1620) [2:36]. За однією з версій цей ойконім зводиться до особової назви Тот(о) < *Тотомир, *Тотослав або Татомир, Татослав, Татищев, де простежується тато (лат. tato *батько, годувальник* [2:36]). На наш погляд, Тутовичі слід розглядати як множинну форму, мотивовану патронімом Тутовичь < *Товтовичь/*Толтовичь. Подібний фонетичний розвиток у структурі тьlt можна зілюструвати ще прикладами: укр. діал. кубай, ковбай *дерев'яний черпак біля польової криниці* [МСБГ:4, 102] < *кълбай, кушин *вир* [Череп.: 119], *гладушка* [Лисенко: 112] < кувшин < *кълšinь, Мыско Кубышь [Реєстр:74] - козак Черкаського полку, із *Кълбузь, рос. діал. мувить *сказати, промовити* [СРНГ,15:328] < *мълviti, блр. діал. кубаса *ковбаса* [СБГ, 2:551] < *кълbasa та ін. *Товтовичь - дериват на -ов-ич- від антропоніма Товт (пор. укр. Товт - прізвище [ОКІУМ], блр. Тоўт, Таўт - прізвища [Бірыла:412]), мотивованого апелятивом товт (укр. товт *купець* [Грінченко, 4:270]). У функції антропоніма Товт послугував основою ст.-укр. Товтьтикь, Товтенько - прізвищеві назви козаків, зафіксовані в (Реєстрі війська Запорозького 1649 року» [Реєстр:325,350]. Цей самий антропонім зберігся в назві поселення Вотовтово в Новгородській землі [НПК,11:500] < Во-Товтово < *Вь Тълтово (аналогічно Вобзу < Во бзу, Во Мху - топоніми [НПК,IV: 135; V: 146].

Любинь - ойконім в Зарічненському р-ні. Глумачиться як похідне від особового імені Люба [2:70], що неможливе з погляду ономастично-

го словотворення. За нашим переконанням, це є дериват на -инь < -уь -уні від семантично багатопланової основи Люб-/люб-. Для цієї назви можна вказати (іноді морфологічно модифіковані) відповідники: укр. Любині - поселення на Львівщині, рос. Любыни - ойконіми в колишніх Новгородській і Петербурзькій губ. [Vasmer RGN, V:292], Любыня, (похідне) Любынской - географічні назви в Новгородській землі [НДЖ,IV: 54; V:33], Ljubinj - найменування поселення у Словенії [Im.m.:272], Lubyně (2) - топоніми у Чехії [Profous, 2:605] тощо. Сказане дає підстави для відновлення праслов'янської ойконімної бази *L'ubunь, пропущеної в «Етимологическом словаре славянских языков» за ред. О.М.Трубачова.

Нараїв - ойконім у Дубнівському р-ні. Історично - Narajew (1677), Narajow (1769), Naraevo (1855). Назву справедливо пов'язують з особовим ім'ям *Нарай [2:51], в якому На- розглядається як антропонімічний префікс. З останнім важко погодитися. Вважаємо, що ім'я *Нарай, відображене також у кількох найменуваннях поселень Нараївка в Україні, мотивоване дієсловом нараяти (пор. укр. раяти, пол. діал. гаїć *радити*) < *narajati. Зважаючи на документально підтвержене ст.-пол. (похідне) Narajko, 1382 [SSNO IV/2:14], маємо підстави для відновлення праслов'янського особового імені *Narajь, яке вписується в рамки продуктивної словотвірної моделі на зразок *Naxaba < *naxabiti, *Najьda < *najьdo, *najьti, *Nalьpa < *nalєpiti та под. В «Етимологическом словаре славянских языков» стаття *Narajь не представлена.

1.Вербич С.О. Ойконіми як функціональна одиниця лексичної системи української мови//Українська мова: 3 минулого в майбутнє.-К.,1998 (назва Дубляни виводиться з гіпотетичного * Дубля < *Дуб'я. Однак група -бл- тут не з -бьj-, а з -bj-).

2. Пура Я.О. Походження назв населених пунктів Ровенщини.-Львів, 1990.

3. Худаш М.Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів.-К.,1995.

4а. Якус-Борек Э. Западнославянские ойконимы с мнимым суффиксом -ану // Zeitschrift für Slawistik.-1985.-Bd.30.-H.6.

4б. Barac-Grum V. Motiviranost toponomastičkich osnova tvorenih safiksom -ane //Втора Југословенска ономастичка конференција -Скопје, 1980.

Умовні скорочення

Бірыла - БірылаМ.В. Беларуская антрапанімія. 2: Прозвішчы, утвораныя ад

апелятыўнай лексиці.-Мінск,1969.

Веселовский - Веселовский С.Б. Ономастикон: Древнерусские имена, прозвища и фамилии.-М.,1974.

Грінченко - Словарь української мови.-К.,1907-1909.-Т.1-4.

ДСБр. - Дыялектны слоўнік Брэстчыны.-Мінск,1989.

Лисенко - Лисенко П.С. Словник поліських говірок.-К.,1974.

Морошкин - Морошкин М. Славянский именовослов.-СПб.,1867.

МСБГ - Матеріали до словника буковинських говірок.-Чернівці, 1971-1979.-Ч.1-6.

НПК - Новгородские писцовые книги, изданные Археографическою комиссиею.-СПб.,1859-1910.-Т.1-6 и указатель.

Пура – Пура Я.О. Сучасні прізвища Рівненщини.-Рівне,1990.-Т.5.

Реєстр - Реєстр Війська Запорозького 1649 року: Транслітерація тексту.-К,1995.

СБГ - Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча.-Мінск, 1980-1986.-Т. 1 -5.

СРНГ - Словарь русских народных говоров.-Л.,1966.-1996.-Вып.1-30.

Череп. - Черепанова Е.А. Народная географическая терминология Черниговско-Сумского Полесья.-Сумы,1984.

AS - Archiwum ksiąg Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie.-Lwow,1887-1890.-Т.1-IV.

Im.m. - Imenik mesta. Pregled svih mesta i opština, narodnih odbora srezova i pošta u Jugoslaviji.-Beograd,1956.

SSNO - Słownik staropolskich nazw osobowych.-Wroclaw etc.,1965-1985.-Т.1-VII.

Vasmer RGN - Russisches geographisches Namenbuch.-Wiesbaden, 1962-1980,-Bb.1-X.

С.П. Павелко

Традиція і релігія як мотиви вибору імені у гуцулів

Вибір імені - це одна з перших і відповідальних справ, яка лягає на плечі батьків у зв'язку з народженням дитини. Якими мотивами керується людина при виборі імені? Чому від дається перевага тим чи іншим іменам? Які чинники впливають на формування іменника? У зв'язку з цим П.П.Чучка зауважує: «Мотиви найменування бувають різні. Найчастіше вони пов'язані з естетичними, релігійними та політичними вподобаннями чи переконаннями середовища, в якому живе найменувач» [7:38]. Дослідник російської антропонімії В.А.Івашко на основі статистичних підрахунків вживаності особових імен за 350 років доходить вис-